

LAKIALOITE 185/2000 vp

Laki kansanedustajain eläkelain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan kansanedustajain eläkelakia muutettavaksi siten, että kansanedustajan tehtävän hoitaminen rinnastetaan työeläkeläisten alaiseen työskentelyyn erilaisia työeläkeetuuksien edellytyksenä olevia vähimmäisaikoja laskettaessa. Lisäksi ehdotetaan niin sanottu-

na sopeutumiseläkkeenä maksettavan kansanedustajaeläkkeen ja ansiotulojen yhteensovittamiseen pienehköä muutosta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan päivänä kuuta 2001.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Työeläkelainsäädännössä on lukuisia erilaisia vähimmäisaikasäännöksiä, jotka koskevat yleisiä eläkkeen saamisen edellytyksiä, eläkeikää, tavoitetasoa ja eläkkeen kertymistä. Esimerkiksi osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää yksityisten alojen työeläkelakien mukaan viimeisten 15 vuoden aikana vähintään viisi vuotta toimintaa työeläkelakien piirissä. Tästä ajasta vähintään 12 kuukautta pitää olla viimeisten 18 kuukauden aikana. Valtion ja kunnallisessa eläkejärjestelmässä edellytetään osa-aikaeläkkeen saamiseksi, että henkilöllä on viitenä viimeisenä vuotena vähintään kolme vuotta asianomaisen eläkejärjestelmän palvelusta, josta viimeiset kuusi kuukautta pitää olla välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista. Myös työttömyyseläkkeissä on viiden vuoden vähimmäisaikavaatimus.

Valtion eläkejärjestelmässä eläkeikä riippuu viimeisten kolmen vuoden aikana jatkuneesta eläkeajaksi luettavasta palveluksesta. Edelleen sekä valtion että kunnallisessa eläkejärjestelmässä vuosina 1940—1959 syntyneiden henkilöiden eläkkeiden tavoitetaso ja kertymisnopeus riippuvat siitä, onko henkilöllä keskeytyksetön, valtion eläkelain (280/1966, VEL) tai kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/1964, KVTEL) piiriin kuuluva palvelusuhde. Jos työn tai viran hoito keskeytyy palkattomasti yli yhden vuoden ajaksi kansanedustajana toimimista varten eikä henkilö enää palaa edustajantoimen päätyttyä ennen eläkkeelle siirtymistä vähintään kuudeksi kuukaudeksi julkiseen palvelussuhteeseen, henkilö menettää edellä mainittuja ikäluokkia koskevan eläke-etujen suojauksen. Näin kansanedustajana toimiminen tosiasiallisesti huonontaa edustajan työeläketurvaa.

Kansanedustajain eläkelain (329/1967) 2 §:n 2 momentin nojalla myönnettyä niin sanottua sopeutumiseläkettä pienennetään lain 11 §:n 4 momentin nojalla työtulojen vuoksi. Vähintään seitsemän vuotta edustajana toiminut henkilö voi saada tämän eläkkeen edustajantoimen päätyttyä iästään riippumatta, jos hän ei työllisty työmarkkinoilla. Jos eläkkeen saanut edustaja menee työhön, josta kertyy uutta työeläketurvaa, työtulot ja eläke yhteensä saavat olla enintään hänen yhteensovitusrajansa suuruiset. Jos yhteensovitusraja ylittyy, eläkettä vähennetään. Huomioon otetaan vain sellaiset työansiot, joista kertyy uutta eläketurvaa. Sen sijaan vähäiset ansiot, kuten erilaisten toimikuntien tai muiden luottamushenkilöelimiä palkkiot, luentopalkkiot ja vastaavat palkkiot, on jätetty huomioon ottamatta, koska niistä ei ole ennen vuotta 1998 kertynyt uutta eläketurvaa. Vuoden 1998 alusta lukien lakisääteinen työeläketurva on ulotettu myös tällaisiin hyvinkin pieniin palkkioihin. Koska tällaisten vähäisten palkkioiden huomioon ottamista sopeutumiseläkettä vähentävinä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, säännöksiä olisi tältä osin tarkennettava.

2. Ehdotetut muutokset

Edellä kuvattujen epäkohtien poistamiseksi kansanedustajain eläkelakiin ehdotetaan vähäisiä muutoksia. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 a §, jossa ehdotetaan rinnastettavaksi kansanedustajan työnteon palkaton keskeytys edustajantoimen ajalta työeläkelakien alaisessa työsuhteessa tehtyyn työhön työeläkelakien erilaisia vähimmäisaikoja laskettaessa. Muutoksen seurauksena edustajille luettaisiin edustajanaoloaika osa-aikaeläkkeen viiden ja kolmen vuoden työskentelyvaatimusta varten. Osa-aikaeläkettä ei kuitenkaan jatkossakaan voitaisi myöntää välittömästi edustajantoimen päätyttyä. Osa-aikaeläke nimittäin lasketaan kokoaikatyön ja osa-aikatyön ansion erotuksen perusteella. Kokoaikatyön ansiona käytetään välittömästi ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä ollutta työeläkelakien mukaista eläkepalkkaa, eli eläkepalkkaa siitä työ- tai virkasuhteesta, johon liitettäisiin

siin eläkeikään jäljellä oleva aika eli tuleva aika, jos henkilö olisi tullut osa-aikaeläkkeen alkaessa työkyvyttömäksi. Siksi on jatkossakin välttämätöntä, että edustaja on toiminut välittömästi ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä työeläkelakien alaisessa kokopäivätyössä vähintään kuukauden taikka yrittäjänä vähintään neljä kuukautta.

Kansanedustajan työnteon palkaton keskeytys edustajantoimen ajalta rinnastettaisiin myös työttömyyseläkkeen edellytyksenä olevaan viiden vuoden työskentelyaikaan.

Lisäksi kansanedustajan työnteon palkaton keskeytys edustajantoimen ajalta rinnastettaisiin valtion ja kunnallisessa eläkejärjestelmässä palvelussuhteeseen näiden lakien mukaisia vähimmäispalvelusaikoja varten. Näin ollen valtion eläkelain mukainen eläkeikä ei muuttuisi kansanedustajana toimimisen vuoksi. Vuosina 1940—1959 syntyneiden henkilöiden eläketurva määräytyisi ikään kuin nämä henkilöt olisivat olleet keskeytymättömässä VEL:n tai KVTEL:n alaisessa työ- tai virkasuhteessa eläketapahtumaan asti, vaikka henkilö olisikin toiminut palkattomalla virkavapaalla kansanedustajana eläketapahtumaan saakka. Muutoksen seurauksena kansanedustajilta ei siis edellytetäisi valtion tai kunnallista palvelusta kuutta kuukautta välittömästi ennen eläketapahtumaa.

Kansanedustajan työnteon palkatonta keskeytystä edustajantoimen ajalta ei rinnastettaisi työ- tai virka- taikka palvelussuhteeseen työeläkelakien mukaista niin sanottua teknistä katkaisua tai automaattista teknistä katkaisua varten säädettyihin työnteon vähimmäiskestovaatimuksiin. Se ei ole tarpeen, koska näiden säännösten tarkoituksena on varmistaa eläkkeen perusteena olevan palkan kohtuullinen taso ja kansanedustajan työnteon palkaton keskeytys ei vaikuta eläkepalkkaan.

Kansanedustajan työnteon palkatonta keskeytystä edustajantoimen ajalta ei rinnastettaisi työ- tai virka- taikka palvelussuhteeseen myöskään sovellettaessa työeläkelakien eläketapahtuman ja eläkeiän välistä aikaa eli tulevaa aikaa koskevia säännöksiä. Rinnastusta ei tehtäisi myöskään määriteltäessä, miltä vuosilta työansiot ote-

taan huomioon eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa.

Lain 4 a §:ään ehdotettu muutos kuuluisi luonteensa puolesta lainsäädäntöteknisesti kyseisiin työeläkelakeihin. Erilaisia vähimmäisajkoja on työeläkelaeissa kuitenkin niin monia, että ehdotuksen lisääminen niiden asianomaisiin kohtiin muuttaisi työeläkelakeja nykyistäkin monimutkaisemmiksi. Kun säännös koskee vain kansanedustajia eli varsin vähäistä osaa työeläkelakien piiriin kuuluvasta yli kahdesta miljoonasta henkilöstä, luontevin paikka säännökselle olisi kuitenkin kansanedustajain eläkelaki.

Lisäksi ehdotetaan sopeutumiseläkettä ja työansioita laskettaessa otettavaksi huomioon vain sellaiset ansiot, jotka ylittävät työntekijäin eläkelain (395/1961, TEL) 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun vähimmäisansiorajan (1 255,56 markkaa kuukaudessa vuoden 2001 indeksitasossa). Tätä koskeva muutos tehtäisiin 11 §:ään, joka tässä yhteydessä samalla muutettaisiin kokonaisuudessaan sen vuoksi, että sen 2 ja 3 momentti on kumottu lailla kansanedustajain eläkelain muuttamisesta (1531/1993). Ehdotettu 1 momentti vastaisi sisällöltään täysin nykyistä

1 momenttia. Nykyinen 4 momentti siirrettäisiin 2 momentiksi, ja siihen lisättäisiin edellä mainittu täsmennys huomioon otettavista ansiotuloista.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä on vähäinen vaikutus edustajana toimivan henkilön tulevaan työeläketurvaan. Näin se myös vähäisessä määrin lisää eri työeläkelakien mukaista työeläkemenoa.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Sitä sovelletaan, kun eläketapahuma sattuu lain tultua voimaan. Esimerkiksi parhaillaan edustajana toimivan sellaisen edustajan, jonka työsuhde on ollut palkattomasti keskeytyneenä jo aiemmin, työeläkkeeseen sovellettaisiin kyseistä muutosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kansanedustajain eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1967 annetun kansanedustajain eläkelain (329/1967) 11 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1531/1993, sekä *lisätään* lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

4 a §

Jos työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitussa laissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännössä edellytetään, että henkilöllä on mainittujen säännösten piiriin kuuluvaa työskentelyä jokin vähimmäisaika, edustajan työnteon palkaton keskeytys edustajantoimen ajalta rinnastetaan tällaiseen työskentelyyn mainittua vähimmäisaikaa laskettaessa.

11 §

Eläkkeensaajalle ei makseta eläkettä siltä ajalta, jona hän eläkkeen myöntämisen jälkeen uudelleen kansanedustajaksi valittuna saa edustajanpalkkiota. Eläke maksetaan siitä riippumatta, saako eläkkeen saaja palkkausta valtiolta tai muuta palkkaa, mikäli jäljempänä ei toisin säädetä. Jos eläke on myönnetty tämän lain 2 §:n 2 momenttia soveltaen, maksetaan eläkettä vain

siltä osin kuin eläke ei yhdessä työ- tai yrittäjätoimintaan perustuvien ansiotulojen kanssa ylitä kansanedustajan eläkkeen enimmäismäärää. Eläkkeen määrä tarkistetaan kalenterivuositain pitäen perusteena edellä mainituista tuloista laske-
tettua edellisen kalenterivuoden veronalaista keskikuukausiansiota. Eläkkeen määrän tarkistaminen toimitetaan myös edunsaajan hakemuksesta, milloin ansiot ovat huomattavasti muuttuneet. Ansiotulot eivät vaikuta eläkkeen määrään enää sen jälkeen, kun edunsaaja on täyttänyt eläkeiän. Tässä momentissa tarkoitettuina ansiotu-

loina otetaan huomioon vain sellaiset työ- tai yrittäjätoimintaan perustuvat ansiotulot, joiden määrä kuukautta kohden on vähintään työntekijän eläkelain 1 §:n 1 momentissa säädetyn vähimmäismäärän suuruinen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2001.

Lakia sovelletaan, kun eläketapahtuma sattuu lain tultua voimaan.

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2000

Antti Kalliomäki /sd
Mauri Pekkarinen /kesk
Ben Zyskowicz /kok
Outi Ojala /vas
Ulla-Maj Wideroos /r

Ulla Anttila /vihr
Jouko Jääskeläinen /skl
Raimo Vistbacka /ps
Risto Kuisma /rem